

1949
MÁRCIUS 10

HALADÁS

ÁRA
2 FORINT

V. ÉVFOLYAM

10. SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: ZSOLT BÉLA (1945—1949)

MÁRCIUS HALÁLA ÉS FELTÁMADÁSA

Irta: Kende Zsigmond

Mindnyájunk ifjúkorának szomorú élménye, hogyan vált a márciusi ünnep, a legszebb ünnepi gondolat, üres formává.

Kisiskolás korunkban még lelkesített bennünket az évről-évre ismétlődő »Talpra magyar«, a piros-fehér-zöld kokárda, a tizenkét pontról, a Pilvaxról, a március 15-i esernyőkről, a Landerer és Heckenast-nyomdáról szóló ünnepi beszédek özöne. De jöttek a középiskolás évek s hamarosan kinőttünk a pedáns egyformasággal ismétlődő, szertartással merevült ünneptől. A nyíló értelem megérezte, hogy itt hiányzik a tartalom, az élettel való összefüggés.

Aztán jöttek a századforduló dübörgő évei. Először csak az éhes, rongyos munkanélküliek ijesztő téli felvonulásai, kivont-kardú rendőrök kergette lázongó, ablakverő tüntetők képében jelentek meg előttünk az esedékes forradalom első hírnökei. Majd egyre imponálóbban, egyre szervezettebben vonult ki a munkásság az utcára tüntetni a választójogért és május elsején már tömegek hömpölyögtek a Városliget felé. De leginkább megdöbbentett bennünket, amikor azt láttuk, hogy március 15-én a hivatalos ünneplőktől elkülönítve milyen tömegek állják körül a Dunaparton Petőfi szobrát a pirosszalagos koszorúk díszében. A munkások kezdték elvitatni a gondolkodásban előregedett egyetemi ifjúságtól Petőfit.

Mi is volt tulajdonképpen a hivatalos Magyarország, a kuruckodó középiskolai történelemtanárok márciusi ünnepekéde, negyvennyolcaskodása? Ha a semminél több, akkor legfeljebb a Habsburgokkal, az osztrák uralommal való közjogi szembenállás. A Petőfik, a Tancsicsok és az 1849-es Kossuth igazi, népi forradalmának emlékei mentegetésre szoruló »túlzásként« voltak csak az általuk festett történelmi képbe beillesztve. Pedig a századforduló idején már világosan érezhetővé vált, hogy az így kasztrált 48-as gondolat megvalósítása tulajdonképpen semmi változást nem jelentene a fennálló állapotban. Illetőleg, hogy is állt a dolog a gimnáziumi igazgatók és az önképzőköri tanárelnökök elképzelése szerint? Ők ezt mondták: a márciusi ifjak, a 48-as szabadságharcosok minden szép szmjeje már meg is valósult, azért olyan szép mostani életünk. Mi pedig már láttuk az élet csúnyaságát, az urak uraskodását, a tömegek jogfosztottságát, tudatlanságát, égbekiáltó nyomorát és azt, hogy ezeken a bajokon semmiféle nemzeti zászló és magyar vezényszó nem segítene.

Ez a belső ellentmondás tette hazuggá a közjogi kuruckodást s ez a hazugság tette elviselhetetlenül üressé március idusának hivatalos ünnept.

Akkor még nem tudtuk, hogy a közéletnek ez a kettős szereposztású játéka: »negyvennyolcas-hatvanhetes, hazafi-pecsovics« — nem a történelem és a jelen naív félreismerése, hanem tudatos hamisítás és az érdeklődésnek az igazi problémákról való elterelését szolgálja.

Egyik önképzőkörünk vezetői egyszer izgalmas felfedezést tettek. Egy a diákok számára tiltott könyvben megtalálták Szabó Ervinnek 1848-ról szóló tanulmányát és meglepetésszerűen az igazi Petőfi gondolataival ünnepték meg március 15-ét. Tanujia voltam, hogyan üzték ki a tanár urak a szent hazafiság korbácsával ezt a szentségtörő társaságot az önképzőkörből.

Azután az egyetemre került ez a nemzedék. A hivatalos egyetemi egyesületek, akárcsak far-sang idején a Jogász-hált és a Medikus-bált, évről-évre megrendezték a maguk lélek nélküli Pilvax-utáztatát. Március 15-ének délelőttjén

kivonultak a Múzeum lépcsőjéhez és onnan a Petőfi-szoborhoz.

Szívünk ekkor már egyre inkább a délután kivonuló vöröszászlós munkásokhoz húzott.

Oda nem akartunk menni, ide még nem mertünk.

Végre megjött a mi Márciusunk is, Ady Endre és a Galileista egyetemi ifjúság találkozója hozta meg.

1910-ben, most 39 éve rendezte meg a Galilei Kör haladó ifjúsága első márciusi ünnept. Erre az ünnepszege küldte Ady első márciusi versét az »új jobb márciusi ifjúságnak«, ahogy később egyik versében nevezett bennünket.

»A márciusi naphoz« volt az első vers-üzenet címe:

*Verjen meg az Isten, verjen meg bennünket...
Ha el nem tiporjuk, kik utunkat állják:
Magyar Márciusnak minden akadályát.*

*Óságtartók népe most ront ellenünkbe:
Fiatl Március, most nézz a szemünkbe
S úgy adj nekünk erőt, sugarat, hatalmat,
Amily híven hisszük ezt a forradalmat...*

Új tartalmat, új értelmet adott Ady, a magyar márciusnak. Ettől kezdve szent hagyomány, hogy Ady és a haladó magyar ifjúság együtt ünnepeljék március idusát. A következő évben a »Tűz márciusa« jött:

*Hadd hallják végre olyan magyar szava,
Ki sohse félt, de most már nem is félhet,
De kihez bús Hunnia sziklaírói
Sírjáig eljut, látítva, bárhova,
Gógós grófi szó s piszkos szolgálának.*

*Testvéreim, nincs nemigaz szavatok,
S százszor többet merhettek, minthogy mertek.*

Forró, testet-lelket felrázó, új erőt adó, igazi ünnep lett minden ilyen március 15-i »összeseregülés«. Nem visszamerengés a múltba, cs lek-vésre ösztönző előre mutató. Már tudtuk, hogy *Petőfivel nem a múltban, hanem a jövőben kell találkoznunk.*

1912-ben, két hónappal a nagy májusi véres tüntetés leverése előtt, csúcspontra ért el Ady-nak az új »megvalósító« forradalomban bizó lángolása.

»Új tavaszi seregszemle« a címe az ez évi márciusi üzenetnek. Dabis László, mai tudós professzorunk, akkor fiatal diák, szavaltta el ezrek tomboló lelkesedése közepette a Vigadóban:

*Robogj föl Láznak ifjú serege,
Villogj tekintet, világbíró kardunk,
Künn, a mezőkön harsog a Tavasz
S mi harcól harcba csapat-szemlét tartunk...
Kik voltunk tegnap ködrongy-fantórok,
Csatákat gyűrünk megemberesedve,
Tegnap még buták tréfáiá valánk
S ma vagy holnap már Isten legjobb kedve...*

Aztán jöttek a kétségbeesés évei. 1913, a Balkán-háború, az ellenforradalmi erők előretörésének éve. Tisza István végleg eltiporta az általános titkos választójogért vívott harcot. A legyőzött tábor keserűségét grandiózusan vad versben juttatta kifejezésre Ady. Az »Enyhe újévi átok« nyitotta meg e tragikus évben írt politikai verseink sorát, s »Véres panorámák tavaszán« volt márciusi ünnepi versének a címe.

*Megint tavasz s én irásom, én lelkem,
Megint távolból csattogsz csak háza,
Soha rosszabbkor, soha így megvertén.
Éjesebb gyászba sohse hullt a szikra,
Sohse volt még ily szomorú a világ...*

*A föld mozog én ifjú feleim,
S mi rátesszük lábunk a magyar rögre
Es esküszünk: mozdulni fog ez is
S minden mostanít jobbal pótolunk,
Vagy minczen vész itt, amen, mindörökre.*

Még sötétebb hangulatú, de robbanóan forradalmi hangú a következő évi márciusi üzenet, a »Piros gyász ünnepe«:

*Lázíts keresztrevonszolt Március,
Lázíts szörnyű szava a némaságnak.
Üzenj harcot, fojtott, gyászos dühünk
A tomboló, a hajrázó brigádnak:
Még magyar Tavasz sem prédá, latroké...*

*Piros gyásszal ünneplők, lelkeim,
A vért, a kint, a gyászt tartogassátok,
Ki fog csordulni a magyar kehely
Es negyvennyolc óta is fog az átok:
Jól átkozzatok és jól készüljétek.*

A haladás ügye elbukott. Ady már a rettenetes, bosszúálló forradalomra készít elő. Gyönyörű intermezzo volt ez az öt Ady-március a sivár márciusok sorában, de mégis csak intermezzo.

1914-et írunk. Már közeledik az a »különös nyárárszaka«, az a »világot elsüllyesztő, rettenetes éjszaka«, amikor

*...Véres szörnyű lakodalomba
Véresen indult a Gondolat.*

Kitört a világháború. Magyarország behullott a katasztrófa szakadékába, a márciusi gondolat harminc hosszú évre meghalt... Az 1918—1919-es két forradalom csak múltó epizód a sötét éjszakában. A Horthy-korszak minden március ünneplése halottgyalázás, blaszfémia.

Március feltámadása az ország felszabadulásával következett be, amikor a Szovjet Hadsereg egyszerre győzte le a magyar nép külső és belső ellenségeit. Háromévi előkészület után, miközben végre megtanultuk az 1848—49-es forradalom igazi történetét, megismertük igazi értelmét, a centenáriumi évben vált igaz ünneppé. Most már nem az iskoláknak, az »ifjúságnak« átutalt képmutató formalizmus március idusának megünneplése, hanem az egész felszabadult nép hálás megemlékezése az elődökről, akik megálmodták és előkészítették mai felszabadulásunkat.

A múlt esztendőben az országgyűlés ünnepi ülésen hódolt Petőfi, Kossuth, Tancsics s a többi 48-as hős emléke előtt és iktatta törvénykönyvbe az 1848-as forradalom emlékét. Az idei ünneplés még méltóbb lesz. 1949 március 15-én alakul meg véglegesen a Függetlenségi Népfront. Új alkotással ünnepeljük az alkotó elődök emlékét. Ennél méltóbban nem hódolhatunk előttük.

Új világ születik itt Európa keletén az egymással nemes versenyre kelő népi demokráciákban. E versenyben mi eddig sem szerepeltünk dicstelensül s hisszük, hogy most is helyes úton járunk, amikor az új tartalomhoz illő új formát keresve: megalakítjuk a Függetlenségi Népfrontot, népi demokráciánk már esedékessé vált új alkotmányának alapépítményeként.

Alkotással ünnepeljük a múltat, mert tudjuk, hogy Petőfivel nem a múltban, hanem a jövőben kell találkoznunk. A XIX. század költőjéhez írt versében Petőfi mondta, hogy hamis próféták azok, akik túl korán hirdetnek megálást:

*»Ha majd a bőség kosarából
Mindenk; egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!*

Jól tudjuk, még nem értük el a Kánaánt, de a nagy akadályokat már legyőztük s az utunk egyenes.